

**Wewnątrzszkolny System
Doradztwa Zawodowego
W LO im. B. Prusa
w Skierniewicach**

Wstęp

Wieloletnie obserwacje, konsultacje z rodzicami, nauczycielami oraz rozmowy z uczniami ze szkół ponadpodstawowych wskazują na istotną potrzebę wsparcia młodzieży w przygotowaniu jej do samodzielnego i odpowiedzialnego dorosłego życia.

Uczniowie potrzebują systemowych działań ze strony osób dorosłych w obszarze edukacyjno-zawodowym, oczekują pomocy w trudnych decyzjach związanych z wyborem szkoły, kierunku kształcenia i specjalności. Przygotowanie ucznia do odpowiedzialności jest procesem, w który powinni się zaangażować dorośli ze środowiska szkolnego i rodziny ucznia.

Okres nauki w szkole ponadgimnazjalnej to czas, w którym bardzo istotne stają się środowiska rówieśnicze. Zdobywanie nowych doświadczeń, podejmowanie różnych ról społecznych, kontakty z grupą umożliwiają pozyskiwanie informacji zwrotnych na swój temat. Młody człowiek buduje własny obraz siebie w oparciu o to, jak go postrzegają inni, jaka jest jego rola w grupie, czy jest akceptowany, potrzebny i poważany. Postrzega mniej lub bardziej obiektywnie zawody i umiejętności w nich potrzebne. Ten etap edukacji pokrywa się z okresem dojrzewania u młodzieży, co potęguje:

- trudności w podejmowaniu decyzji;
- dylematy związane z wyborami edukacyjno-zawodowymi;
- wątpliwości dotyczące swoich umiejętności i możliwości;
- odwoływanie się do własnych wartości i biegunowe spojrzenie na rzeczywistość.

Ważne jest zatem, aby położyć nacisk na budowanie przez młodzież odpowiedzialności za swoje życie, wspierać i inspirować do podejmowania samodzielnych wyborów i ponoszenia konsekwencji swoich działań. Proces planowania kariery na tym etapie rozwoju jest bardziej efektywny, gdy biorą w nim udział rodzice, w sposób bezpośredni lub jako otoczenie wspierające, informacyjne i opiniotwórcze.

Podstawy prawne funkcjonowania Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego

Podstawę prawną funkcjonowania WSDZ i organizacji działań w zakresie poradnictwa zawodowego dla uczniów stanowią następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004 r. Nr 256, póź. 2572, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2003 r. Nr 5, póź. 46),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. z 2001 r. Nr 61, póź. 624, z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r. Nr 11, póź. 114),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno--pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach /placówkach (Dz.U. z 2003 r. Nr 11, póź. 114).

Za realizację WSDZ w szkole odpowiedzialny jest: dyrektor szkoły, doradca zawodowy, pedagog, psycholog szkolny, wychowawcy oraz nauczyciele przedmiotowi.

Cele i zadania oraz oczekiwane efekty WSDZ.

Wewnątrzszkolny system doradztwa to ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku kształcenia. WSDZ wspiera ucznia w nabyciu wiedzy i umiejętności niezbędnych do poznania siebie, własnych predyspozycji zawodowych, rynku pracy (lokalnego, regionalnego, krajowego, europejskiego) i zasad nim rządzących, a także zaplanowanie własnej kariery zawodowej w obszarze edukacyjno-zawodowym. Przygotowuje uczniów do umiejętnego planowania swojej kariery zawodowej, racjonalnego korzystania z oferty rynku pracy; kształci umiejętności określania przez uczniów swoich mocnych i słabych stron, zainteresowań i wykorzystania ich przy planowaniu swojej ścieżki zawodowej. Wzmacnia umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, a w przypadku niepowodzeń — szukania optymalnych rozwiązań. Działania WSDZ są skierowane do uczniów wszystkich poziomów klas liceum, ich rodziców i nauczycieli.

WSDZ zakłada konieczność podejmowania współpracy z instytucjami wspierającymi WSDZ, takimi jak:

- Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne,
- Szkolne Ośrodki Kariery,
- Powiatowe Urzędy Pracy,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- Gminne Centra Informacji,
- Centra Edukacji i Pracy Młodzieży,
- Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej,
- Instytucje niepubliczne świadczące usługi z zakresu poradnictwa zawodowego.

Oczekiwane efekty Wewnątrzszkolnego System Doradztwa Zawodowego:

- swobodne korzystanie przez uczniów z oferty proponowanej na rynku edukacyjnym i rynku pracy;
- świadome, adekwatne do aktualnych realiów planowanie przez uczniów ścieżki edukacyjnej/zawodowej Indywidualny Plan Działania (IPD);
- aktywne uczestnictwo rodziców w planowaniu przez ich dzieci kariery zawodowej;
- przygotowanie do samodzielności, adaptacji do nowych warunków (poszukiwania pracy, podjęcia zatrudnienia, egzaminów etc.);
- aktywna współpraca między nauczycielami, szkołami, instytucjami, zakładami pracy w realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Cztery główne obszary realizowania zadań w ramach WSDZ:

1. Praca z uczniami mająca na celu wspieranie procesu ich rozwoju zawodowego.
2. Praca z rodzicami mająca na celu wspieranie procesu rozwoju zawodowego ich dzieci.
3. Praca z nauczycielami mająca na celu koordynację i maksymalizację działań podejmowanych przez szkołę mających na celu wspieranie ucznia w procesie rozwoju zawodowego.
4. Współpraca z instytucjami zewnętrznymi wspierającymi WSDZ.

Działania podejmowane w ramach zadania 1- Praca z uczniami mająca na celu wspieranie procesu ich rozwoju zawodowego:

- zajęcia aktywizujące, przygotowujące uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej, których celem jest rozbudzenie świadomości potrzeby planowania rozwoju i kariery zawodowej, określenie predyspozycji zawodowych, doskonalenie umiejętności niezbędnych do aktywnego poruszania się po rynku pracy,
- diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne oraz zawodowe oraz na pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,
- gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie uczniom informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia (informacji o zawodach, o rynku pracy, o możliwościach kształcenia i zatrudnienia itp.)
- organizowanie spotkań uczniów z absolwentami, z przedstawicielami lokalnych firm, pracodawcami i stowarzyszeniami pracodawców,
- organizowanie wraz z uczniami dni otwartych szkoły, targów edukacyjnych, uczniowskich biur i giełd pracy, dni uczniowskiej przedsiębiorczości,
- tworzenie wspólnie z uczniami szkolnego serwisu internetowego poświęconego zagadnieniom planowania kariery i pracy zawodowej.

Działania podejmowane w ramach zadania 2- Praca z rodzicami mająca na celu wspieranie procesu rozwoju zawodowego ich dzieci:

- prezentacja założeń działań podejmowanych przez szkołę pomocnych uczniom w planowaniu ścieżki kariery,
- zajęcia grupowe i spotkania indywidualne dla rodziców mające na celu pomoc w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci,
- gromadzenie i udostępnianie rodzicom uczniów informacji edukacyjno-zawodowej (o zawodach, o rynku pracy, o możliwościach kształcenia i zatrudnienia),
- włączenie rodziców uczniów, jako przedstawicieli różnych zawodów, do działań informacyjnych szkoły,
- stworzenie rodzicom uczniów dostępu do aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej szkolnictwa na różnych jego poziomach,
- przedstawienie rodzicom uczniów możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy,
- umożliwienie rodzicom uczniów uczestnictwa w spotkaniach z przedstawicielami lokalnych firm, pracodawców i stowarzyszeń pracodawców oraz dni otwartych szkoły.

Działania podejmowane w ramach zadania 3- Praca z nauczycielami mająca na celu koordynację i maksymalizację działań podejmowanych przez szkołę mających na celu wspieranie ucznia w procesie rozwoju zawodowego:

- utworzenie i koordynacja funkcjonowania WSDZ,
- realizacja działań z zakresu przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej i roli we współpracy rady pedagogicznej i zgodnie z priorytetami dotyczącymi poradnictwa i informacji zawodowej w ramach programu wychowawczego szkoły na każdy rok nauki, identyfikacja potrzeb i dostosowanie oferty edukacyjnej szkoły do zmian na rynku pracy,
- organizowanie szkoleń służących promowaniu doradztwa zawodowego i planowania kariery zawodowej w szkolnictwie,
- współtworzenie warunków do wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą mających na celu maksymalizację efektów działań w ramach WSDZ,
- wspieranie lokalnych inicjatyw mających na celu wspieranie młodzieży w procesie planowania kariery zawodowej i wejściu na rynek pracy.

Działania podejmowane w ramach zadania 4- Współpraca z instytucjami zewnętrznymi wspierającymi WSDZ:

- współpraca z uczelniami wyższymi i akademickimi biurami karier oraz instytucjami lokalnego rynku pracy (urzędy pracy, centra informacji), poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, wojewódzkimi radami zatrudnienia i innymi instytucjami na rynku lokalnym, które w ramach swojej działalności wspierają młodzież w procesie wejścia na rynek pracy,
- wspólne z partnerami ubieganie się o środki unijne w ramach programów pomocowych,
- wspieranie lokalnych inicjatyw mających na celu pomoc młodzieży w wejściu na rynek pracy,
- tworzenie sieci lokalnego partnerstwa na rzecz rynku pracy i doradztwa zawodowego,
- organizowanie spotkań z przedstawicielami lokalnych firm, pracodawców i stowarzyszeń pracodawców, targów edukacyjnych, targów pracy, dni kariery itp.,
- pozyskiwanie środków na realizację działań podejmowanych w ramach WSDZ.

Treści z zakresu doradztwa edukacyjno- zawodowego realizowane są w trzech najważniejszych modułach:

Uczeń poznaje siebie

Uczeń poznaje rynek pracy/ świat zawodów

Uczeń podejmuje świadome decyzje edukacyjno- zawodowe

Treści, które zostały przedstawione poniżej powinny być realizowane w formie modułowej. Ta forma jest rekomendowana, ponieważ zakłada, że uczeń rozwija się przez cały okres szkoły ponadgimnazjalnej a jego preferencje, zainteresowania, kompetencje ulegają zmianie, wzrasta również jego samoświadomość mocnych i słabych stron. Trzy najważniejsze moduły realizowane w ramach doradztwa edukacyjno- zawodowego to:

- **Moje mocne strony** — rozwinięcie i wzmocnienie spostrzegania własnych atutów, z wykorzystaniem materiałów służących do samobadania (np. komputera i Internetu), uświadomienie uczniom istnienia uniwersalnych umiejętności, które rozwinięte w warunkach szkolnych, domowych i towarzyskich mogą znaleźć zastosowanie w pracy zawodowej.
- **Wartości i cele życiowe** — wartości ważne w życiu osobistym, w pracy zawodowej, określenie własnej wizji rozwoju, standardów osobistych.
- **Moje plany edukacyjno-zawodowe** (założenie portfolio „Indywidualny Plan Działania” uwzględniającego planowanie rozwoju ucznia we wszystkich sferach).
- **Poznajemy swoje zainteresowania** (służące rozwinięciu samoświadomości ucznia, identyfikacji z określonymi alternatywami zawodowymi oraz stymulacji poszukiwań zawodowych pozwalających rozróżnić zainteresowania zawodowe od hobby).
- **Wyrobienie poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i podejmowanie decyzji** (kształtowanie aktywności, samodzielnego uczenia się i motywowania, zrozumienia konieczności przewidywania konsekwencji własnych wyborów).

Świat zawodów — czynniki wpływające na wybór zawodu, kryteria klasyfikacji, specjalności w poszczególnych zawodach.

- **Charakterystyka zawodów** (opisy zawodów, informacje z Internetu, informatory, spotkania z przedstawicielami pracodawców i firm, zawody przyszłości).

- Moje plany edukacyjno-zawodowe (założenie portfolio „Indywidualny Plan Działania” uwzględniającego planowanie rozwoju ucznia we wszystkich sferach, wyniki testów psychologicznych uwzględniających cechy osobowości, możliwości intelektualno-poznawczych, inteligencji emocjonalnej).
- Poznajemy swoje zainteresowania (służące rozwinięciu samoświadomości ucznia, identyfikacji z określonymi alternatywami zawodowymi oraz stymulacji poszukiwań zawodowych pozwalających rozróżnić zainteresowania zawodowe od hobby), zasady dobrej komunikacji interpersonalnej.
- Wyrabianie poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i podejmowanie decyzji (aktywnych postaw, zrozumienia konieczności przewidywania konsekwencji własnych wyborów, gospodarowania czasem).
- Uczeń poznaje ofertę edukacyjną dla absolwenta szkoły średniej — bezpłatną i odpłatną (z uwzględnieniem szkół wyższych, policealnych, kursów kwalifikacyjnych, możliwościami kształcenia poza granicami kraju).
- Programy i oferty rynku pracy uwzględniające wsparcie z Urzędów Pracy, CIZ, EURES (pośrednictwo zatrudnienia, szkolenia, wymagania z obszaru dokumentacji aplikacyjnej, poradnictwo zawodowe, mobilność zawodowa).
- Konkretyzuje plany edukacyjno-zawodowe (uzupełnienie portfolio „Indywidualnego Planu Działania” uwzględniającego planowanie rozwoju ucznia we wszystkich sferach, wyniki testów psychologicznych uwzględniających cechy osobowości, możliwości intelektualno- -poznawczych, inteligencji emocjonalnej, np. o planowanie działań z obszaru samodzielności gospodarczej, tj. biznesplanu, weryfikację planów ze specjalistą np. z UP, PP-P).

Ewaluacja i realizacja programu WSDZ

Metody i techniki ewaluacji WSDZ określa rada pedagogiczna. Proponowane metody to:

- ankiety ewaluacyjne wśród beneficjentów,
- rozmowy indywidualne, wywiady grupowe,
- monitorowanie poziomu efektywności realizowanych treści zawodoznawczych
- z poszczególnych przedmiotów,
- badania losów absolwentów, analiza dokumentacji.

Zadania priorytetowe na bieżący rok szkolny są opracowywane po analizie zapotrzebowania uczniów na zajęcia z zakresu doradztwa edukacyjno- zawodowego. Dokument został opracowany w Zespole ds. doradztwa zawodowego.

Przy opracowaniu dok. wykorzystano materiały z kursu prowadzonego przez KOWEZIU.